

★ ΔΙΑΛΟΓΟΣ ★

ΣΤΗΝ ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ
ΑΓΙΑ - ΣΟΦΙΑΣ

— Μανούλα μου! ποιά είν' αὐτή ἡ ζωγραφιά ἡ πα-
[τέρια,
Μοῦ τὴν κρατῆς στὰ χέρια σου καὶ τὴν κοιτῆς μὲ θλίψη,
Καὶ σιάζουνε τὰ δάκρυά σου, αὖν τὸ μισογαριτάρι;
— Παιδί μου, εἴν' ἡ "Αἴ—Σοφία, τὸ μέγα μοναστήρι,
Ποῦχε Σταυρὸ ἕναν κατὰ σὺν τοῦτο τοῦ ἀνάνω
Καὶ τετρακόσια οἰκιστὰ, κι' ἐξήντα δυὸ καμπάνες,
Καὶ Πατριάρχης λειτουργοὺς καὶ Βασιλιᾶδες γυῖτες..
Παιδί μου, κλαίω γιὰ τὸ Σταυρὸ, ποῦ εἴταν σὺν

[τοῦτο τοῦ ἀνάνω
Καὶ τώρα μισογέγραφο, σὺν τόπο τὸν φωλιάζει,
Παιδί μου γιὰ τὰ τέσσαρα καμπαναριά τῆς κλαίω.
Ποῦχεσαν τέσσαρα τζαμιά θεώρατα, μεγάλα,
Κλαίω, ποῦ δὲν εἴν' ἐκκλησιὰ ἡ "Αἴ—Σοφία μας πλέον!
— Καὶ πῶς, μανούλα μου, γλυκεῖα καὶ πῶς καλή μου

[μίνα,
"Ἐγείν' ἡ ἐκκλησιὰ τζαμὶ καὶ ἰδιώχτηκε ὁ Σταυρὸς μας.
— "Ποῦθ' ἕνας χρόνος δίστατος καὶ μὴ ὠρισμένῃ
[ἡμέρα,

Κι' ἀνταρτωθῆκανε τὸ δυὸ, κι' ἔγειν' ὁ ὅρ' ἡ Κροῖον,
Κι' ἐκεῖ, ποῦ πολεμοῦσαν οἱ Ἕλληνες κι' οἱ Τοῦρκοι,
Σκοτώθηκεν ἡρώϊα ὁ Αὐτοκράτοράς μας
Καὶ μπῆκε ὁ Τοῦρκος νικητὴς σὴν ξακουσμένη Πόλιν,
Καὶ σκλάβωσε τὸν τόπο μας, τὴ δόλια μας Πατρίδα,
Ποῦ εἴταν ἡ πλιὸ ἔνδοξη κι' ἡ πλιὸ τρανὴ τοῦ Κόσμου!
Τότε, παιδί μου ὁ ἐχθρός, ὁ νικητὴς Σουλτάνος,
Πέταξε κάτω τὸ Σταυρὸ, ποῦ εἴταν σὺν τοῦτο
[ἀπάνω

Καὶ στήλωσε σὴν θέσιν του τὸ μισογέγραφο του,
Γκρέμισε τὰ καμπαναριά, τὰ μισομαροχτισμένα,
Μ' ὅλα τὰ οἰκιστὰ μαζί καὶ τὲς καμπάνες ὅλες
Κι' ἔχτισε τέσσαρα τζαμιά, θεώρατα μεγάλα,
Σὰν λόγγες, γυγαυόλογγες, ἀκουσμένες, ἄσπρες,
Ποῦ στέκουν 'πὸ τὲς τέσσαρες μεριὲς καὶ τὴ γυλάζουν,
Μὴν ξαναγεῖν ἐκκλησιὰ καὶ χριστιανέψη πάλε!
— Μὴν κλαῖς, μανούλα μου, γλυκεῖα, μὴν κλαῖς,

[καλή μου μίνα,
Κι' ἐγὼ θὰ γείνω ἀρχηγός, ὅταν θὰ μεγαλώσω...
Θάχω χρυσὰ φορέματα, καὶ περικεφαλαία,
Καὶ σιρτάκι ἐλληνικό, πεζούρια καὶ καβύλα,
Καὶ θὰ κινήσω μὴν ἀγὴν νὰ πάω γιὰ τὴν Πόλιν...
Κι' ἐκεῖ θ' ἀνοίξω πόλεμο, καὶ τὴν Τοῦρκιὰ θὰ διώξω,
Καὶ θάμω μετὰ νικητὴς σὴν ξακουσμένη Πόλιν...
...Γέλα, μανούλα μου, μὴν κλαῖς! Ἀλήθεια σοῦ τὸ
[λέγω!..

Τότε θὰ πάω σὴν "Αἴ—Σοφίαν μὲ τὸ σιρτάκι μου ὅλο
Θὰ ρίξω κίττω τὰ τζαμιά, καὶ θὰ πετάξω πέτρα
Τὸ ἄγριο μισογέγραφο ἀπὸ τὸν τοῦτο τοῦ ἀνάνω
Καὶ τὸ χρυσὸ μας τὸ Σταυρὸ σὴν θέσιν του θὰ στήσω,
Γιὰ νάμνη ὁ Πατριάρχης μας, νὰ λειτουργήσῃ μέσα!
— Γιὰ σου, παιδί μου, μοναχὸ καὶ μισοχαναθεμμένο!
"Ἦ Πατριὰ μας κι' ὁ Χριστὸς νὰ σὲ καταξιώσῃ!

X ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

ΠΩΣ ΠΡΕΠΕΙ
ΝΑ ΚΤΙΖΩΝΤΑΙ ΑΙ ΠΟΛΕΙΣ

ποῦ δαίετα τον σύγγραμ-
μα ἐξέδωκεν ὁ κ. Sitte περὶ
τῆς τέχνης τῆς οἰκοδομικῆς
τῶν πόλεων. Τὸ ἔργον τοῦτο
κυρίως περιλαμβάνει περὶ τῆς
συμμετρίας, περὶ τῶν ἀναλο-
γιῶν τῶν οἰκοδομῶν, περὶ τῶν
μνημείων, τῶν κρητῶν, καὶ
τῶν πλατειῶν. Παρατήρησις

πλήρης καλαισθησίας καὶ γνώσεως διακρίνει τὸ
ἔργον τοῦτο. Κατὰ τὸν κ. Sitte αἱ εὐθεῖαι ὁδοὶ
αἱ ἀπολήγουσαι εἰς πλατείας εἶναι ἡ εὐγενεστέρη
ἐκδηλώσις μιᾶς πόλεως. Κανονικὴ γεωμετρία ἀ-
παιτεῖται. Σκοπὸς τῆς τέχνης δὲν εἶναι ν' ἀναπα-
ραστήσῃ τις ἐν ἔργον τέχνης, δὲν εἶναι νὰ ἔχῃ τις
ἐν ἔργον τέχνης, ἀλλὰ νὰ κάμῃ ὥστε τὸ ἔργον
τοῦτο νὰ ἐκτιμῇθῃ. Εἴτε πρόκειται περὶ εἰκόνας,
εἴτε ἀγάλματος, εἴτε αἰουδέποτε κτιρίου, τὰ ἔργα
τῆς τέχνης τὰ ἀνεγνωρισμένα καὶ ὠραῖα ἔχουν
ἀνάγκην τοῦ πλαίστιου τῶν, καὶ λέγοντες πλαῖσιον
ἐννοοῦμεν πᾶν ὅ, τι ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ ἀνθρώπου περι-
λαμβάνει, ὅταν ἴσταιται πρὸ αὐτῶν. Πρέπει νὰ ἀ-
νεύρῃ τις τὸ κέντρον εἰς ὃ νὰ ἐντείνῃ τὴν προσοχήν.
Κάμω ἐκκλησίαν πρὸς τοὺς ζωγράφους, γλύπτας,
χαράκτας, ἀρχιτέκτονας νὰ ἐκλέγουν τὸν φωτισμόν,
τὸ περιβάλλον, τὸ βάθος καὶ τὸ πλαῖσιον. Ὅτι ἀρ-
μόζει διὰ τὴν εἰκόνα δύναται περισσότερον νὰ ἐφαρ-
μοσθῇ διὰ μίαν πλατεῖαν, διὰ μίαν ὁδόν, διὰ μίαν
πόλιν. Ὁ κ. Sitte κάμνει ἐπιθεώρησιν τῶν ἀειφό-
ρων πλατειῶν καὶ τῶν ἐπισφραγισμένων τῶν οἰκίων,
ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως, τῆς ἀγορᾶς τῆς Πομπηίας
καὶ Ρώμης μέχρι τῶν νεωτάτων πλατειῶν τῶν ση-
μερινῶν πόλεων διὰ νὰ δείξῃ πόσον εἶναι ἀκανόνι-
στοι, ἄνευ καλλιτεχνικοῦ τινα συνδυασμοῦ πρὸς διευ-
κόλυσιν τῆς κυκλοφορίας τῶν διαδρατῶν καὶ πρὸς
τέρψιν τὴν ὁράσεως.

Ὁ Ἀριστοτέλης εἰς ὀλίγας λέξεις συνώψισε τὴν
τέχνην τὴν οἰκοδομικὴν. Μία πόλις λέγειν πρέπει
νὰ κτίζεται οὕτως ὥστε νὰ παρέχῃ εἰς τοὺς πολί-
τας τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὴν εὐτυχίαν. Ὁ κ. Sitte
ἀποδεικνύει τὴν σπουδαιότητα τῶν πλατειῶν τῆς
ἀρχαιότητος, μὲ τὰ ἀγάλματα, τὰς κρήνας, τὰς
στήλας, τὰ μνημεῖα, προδίδοντα ἄρρητον μεγαλο-
πρέπειαν. Κατὰ τὸν Μεσαίωνα καὶ τὴν Ἀναγέν-
νησιν ἐπανεύρισκε τις τὴν αὐτὴν τάσιν πρὸς συγ-
κέντρωσιν εἰς ἐν σημείον τῶν ἀξιοπαρατηρήτων
μνημείων, ὥστε νὰ κομῇται τὸ κέντρον τῆς δημο-
σίας ζωῆς. Αἱ πλατεῖαι εἶχον πρακτικὸν σκοπὸν
καὶ ἀπετέλουν ἐν σύνολον μὲ τὰ περίεξ κτίρια.
Σήμερον, παρατηρεῖ μελαγχολικῶς ὁ κ. Sitte, χρη-
σιμεύουσι τὸ πολὺ πολὺ ὡς τόπος σταθμεύσεως διὰ
τὰς ἀμάξας, καὶ οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουν πρὸς τὰς
γύρω οἰκίας. Μετὰ παρέλευσιν αἰώνων, ἡ δημοσία
ζωὴ ἀπεσύρθη ἀπὸ τὰς πλατείας, ἐνῶ ἡ ζωὴ τῶν
ἀρχαίων ἐν ὑπαίθρῳ ἦτο ἀρμυροειδέστερα εἰς τὴν ἀνά-
πτυξιν τοῦ καλλιτεχνικοῦ αἰσθήματος.

Μίς Δοϋγκαν

Κατὰ τὸν κ. Sitte τὸ κέντρον μιᾶς πλατείας πρέπει νὰ εἶναι ἐλευθέρον, τὰ μνημεῖα νὰ ἐγείρωνται εἰς τὰς παρηγκωνισμένας γωνίας καὶ στηρίζει τὴν γνώμην του ταύτην εἰς χαρίεσσαν δικαιολογίαν. Εἶναι ἀξιοπαρατήρητον, λέγει, πόσον οἱ παῖδες σχεδιάζοντες ἄνευ ὁδηγοῦ, παρὰ μόνοι ὑπὸ τοῦ ἐνστίκτου τοῦ καλλιτεχνικοῦ ἐλαυνόμενοι, κατορθοῦν πολλάκις εἰς τὰς γονδροειδεῖς παραστάσεις τῶν νὰ φθάνουν εἰς τὰ ἴδια ἀποτελέσματα εἰς ἃ καὶ οἱ πρωτογενεῖς λαοί. Οὐδεὶς εἶμαι βέβαιος οὔτε καὶ ὑποπεύεται ὅτι ἐν ἐκ τῶν παιγνιδίων τῶν αὐτῶν ἠδύνατο νὰ μᾶς διδάξῃ τὴν τέχνην τοῦ αρμονικῶς τοποθετεῖν τὰ μνημεῖα. Πράγματι, οἱ ἐκ χιόνος ἄνθρωποι μὲ τοὺς ὁποίους διασκεδάζουσι τὸν χειμῶνα ταποθετοῦνται ἀκριβῶς κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, καθ' ὃν αἱ κρῆναι καὶ τὰ μνημεῖα. Πῶς συμβαίνει τοῦτο; Ἀπλούστατον. Παριστάνουσι τὴν πλατεῖαν ἐνὸς χωρίου κεκαλυμμένην ὑπὸ χιόνος ἐντεῦθεν κακῶς χαράσσονται ὁδοὶ αἵτινες εἰσὶ αἱ φυσικαὶ ὁδοὶ τῆς συγκοινωνίας.

Ἡ ἰδεώδης ὁδὸς καὶ ἡ ἰδεώδης πλατεῖα κατὰ τὸν κ. Sitte πρέπει νὰ ἀποτελεῖ ἐν σύνολον κλειστόν, περιεκτικόν. Ὅσον αἱ ἐντυπώσεις περιορίζονται, πλαισιοῦνται, τόσοις ἢ θεα εἶναι τελειότερα. Τέρεται τις εἰς ἀνοικτὸν μέρος ἔνθα τὸ βλέμμα δὲν χάνεται ἐν τῷ ἀπείρῳ. Τὰ διαστήματα τῶν πλατειῶν καὶ τῶν ὁδῶν πρέπει νὰ εἶναι σχετικὰ πρὸς τὰ κτίρια καὶ τὰ μνημεῖα. Παρατηρεῖται τάσις τις εἰς τὸ νὰ ἀπομονοῦνται τὰ κτίρια ὁλοτελῶς. Ἡ ὑγεινὴ καὶ ἡ ἀπὸ τῆς πυρκαϊᾶς ἀσφάλεια δὲν ἔχουν λόγους ἢ νὰ εἶναι εὐχαριστημένοι. Ἀλλὰ ὑπάρχει ὑπερβολὴ εἰς τὰς ἀπομονώσεις ταύτας. Θέλουν οἱ σημερινοὶ ἀρχιτέκτονες νὰ διωρθώσουν τὰ ἔργα τῶν ἀρχαίων διδασκάλων, ἀποξέοντες αὐτὰ ἀπὸ τὸ περιβάλλον καὶ δὲν διστάζουν νὰ τὸ κάμουν ἐνῷ εἶναι πρόδηλον, ὅτι τὰ ἔργα ταῦτα ἰδρύθησαν

ἀκριβῶς ἵνα ᾧσιν ἐν ἁρμονίᾳ μὲ τὰς παρακειμένας οἰκοδομὰς. Αἱ μητροπόλεις τοῦ Μεσαίωνος, αἱ οἰκοδομαὶ τῆς Ἀναγεννήσεως τί ἤθελον κερδίσει ἐκ τῆς τοιαύτης ἀπομονώσεως; Οἱ καλλιτέχναι δὲν ἔκτισαν τὰ κτίρια ἀπλῶς μόνον ἵνα σχηματίσασιν ὄγκους, ἀλλὰ ἀπ' ἐναντίας ἵνα θεωῦνται ἐκ τοῦ σύνεργου καὶ δύνανται οὕτω νὰ μελετηθῶσι. Ἡ σμί-κρυνσις τῶν πλατειῶν καὶ τῶν ὁδῶν ὁδηγεῖ ἀναγκαστικῶς τὸν περιπατητὴν νὰ ἴδῃ τὰ ἀριστουργήματα ταῦτα ἐξ ἀποστάσεως κατ' ἀρέσκειαν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τόσοις ὥστε νὰ ἐλαττωθῇ ἡ ἀξία τῶν οἰκοδομημάτων. Ὁ κ. Sitte ἐξετάζει εἴτα τὴν νεωτέραν ἀρχιτεκτονικὴν ὑπὸ ὑγεινὴν ἔποψιν, καὶ συνηγορεῖ ἐν τῷ τελευταίῳ κεφαλαίῳ ὑπὲρ δεινδρόστοι-χιῶν καὶ βλαστήσεων ἐν ταῖς πόλεσι. Οἱ κῆποι δὲν πρέπει νὰ ᾧσι εἰς τὰ ἄκρα τῆς πόλεως, ἢ ἐκτὸς αὐτῶν, ὅπως συμβαίνει σήμερον, ἀλλὰ ἐντὸς τῶν ὁδῶν, γύρω τῶν οἰκιῶν. Πόση διαφορὰ μεταξὺ τῶν νεωτέρων κήπων καὶ τῶν τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος, ὅτε ἦσαν οἱ κῆποι προσετοί εἰς τὸ δημόσιον. Οἱ κῆποι δὲν εἶναι μηχανικὴ τις ἐργασία. Εἶναι καλλιτεχνία, εἶναι τέχνη μεγάλη καὶ λαϊκή.

Κ.

